

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

25. An Episcopus sine aliqua delegatione possit dispensare in legibus
Summi Pontificis, quando non constat à Pontifice restrictam fuisse
potestatem illius? Et an, quidquid potest Papa in toto orbe ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](#)

De Dispensationibus. Ref. XXIV. &c. 187

Concilij, quando Pontifex talis decreti dispensationem concedit.

6. Excipiunt tertio aliqui, quando lex, vel canon inimicorum penam, quae a solo supremo Principe iniungit potest; nam tunc sicut solius supremi Principis est, penam imponendo dannare: ita eiusdem solius erit, penam tollendo, absoluere, cum eius sit solvere, cuius est dannare. Hanc tamen exceptionem cum Alciato retulit Sanchez lib. 8. de Matrimonio. disput. 5. n. 4. Dicitur eodem fundamento: quia alii qui verbum, nisi dispensentur, si ultra ponetur. Sed dici posset illud ponit ad facultatem imperrandam ab ipso supremo Principe dispensationem. Et haec omnia docet Amatus loco citato, cui ego addo Merollam tom. 2. disput. 4. 6. dub omnino videndum; qui optime materiam hanc examinat.

RESOL. XXIV.

An Episcopus iure Ordinario possit dispensare in legge Concilij, seu Summi Pontificis, quoies facultas dispensandi non admittitur? Et notatur, quod quando Concilium, seu Summus Pontifex censura absolucionem non reservat, potest Episcopus absolvendam ab illa videatur concessisse. Ex part. 3. II. 5. & Mf. 2. Ref. 23.

Negariam sententiam docent communiter Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez tract. de marina. tom. 1. lib. 2. disput. 40. num. 1. & tom. 2. lib. 7. disput. 7. num. 6. vbi sic afferit. Eo ipso quod lex edita est, ut a Pontifice vel Concilio, nec concedatur dispensatio, neque Episcopos dispensare, sed censetur referuata est. & dispensatio propria id principium generale, quod inferiorum, & superioris dispensare. Ita Sanchez, & nouissime Vgolinius de potest. Episc. cap. 57. & in §. 1. Alterius de censuris tom. 2. disput. 8. cap. 3. versed in contraria. Barbola de potest. Episc. part. 2. allegat. et dicit. cap. 33. num. 18. Reginaldus in praxi tom. 3. lib. 31. cap. 27. num. 202. Molinus de rite nupt. lib. 2. differ. 11. num. 149. Gutierrez in can. qq. lib. cap. 5. num. 10. Gratian. de causa in dispens. forenib. cap. 397. numer. 33. & alii penes ipsos.

2. Non retinebam tamen aliquos contrarium docere, & quia apud me Basilius Ponticus instar multorum est: ponam eius verba lib. 6. de matrim. cap. 8. n. ii. vbi sic afferit. Quoniam Episcopus dispensare possit, & adhibetur solemnitas nuptialis temporibus prohibitus. Equidem olim iure ordinario potuisse Episcopum dispensare, indubitate est. Deinde ex iure plenum videtur dispensare posse, scilicet si aliquis calus virgat, & non sit facilis aditus ad Pontificem, sicut in multis aliis iudicandum est. An autem extra hunc casum post legem latam a Concilio universali dispensare possit Episcopus, ex comprehendere unius ordinarius in lege late a Superiori possit aliquando dispensare, quod nulli negant, quos refert, & sequitur Sanchez, alij è contra affirmant posse, sequuntur Sotom in 4. diff. 32. q. unio. art. 3. in fine, qui nec sunt numero pauci, nec auctoritate interiores, quorum accedo sententia. Dispensare itaque Episcopum posse affero, interim dum illi non admittitur facultas dispensandi. Ita Pontius, qui magnam tribuit Episcopis auctoritatem, unde etiam si facilis esset aditus ad Summum Pontificem, possent exulta causa, & de iure ordinatio super leges Concilij generalis dispensare. Sed his non obstantibus, ego à negativa sententia non discederem.

3. Notandum verò hic obiter, quod stando in prima sententia, quam ego teneo, quando Concilium, seu Summus Pontifex censuræ absolucionem non re-

seruat, potestem Episcopis absolvendi ab illa videatur concessisse. Ita Miranda in manuali Pral. tom. 2. quest. 30. art. 10. concl. 2. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 61. num. 5. Suarez de legibus lib. 6. cap. 14. num. 2. tract. 1. R. Henricuz lib. 10. cap. 35. num. 2. in glossa littera P. 194. Sayrus de cens. lib. 2. c. 19. a num. 2. Gutierrez can. qq. lib. 1. cap. 5. & alii communiter.

RESOL. XXV.

An Episcopus sine aliqua delegatione possit dispensare in legibus Summi Pontificis, quando non conslat à Pontifice recte tam suisse potestatem illius?

Et an quidquid potest Papa in toto Orbe, potest Episcopus in sua Diocesis, nisi expresse prohibeatur. Et inler cetera, qua in corpore huius Revolutionis explanantur, & inferuntur, tandem notatur Parochos non posse dispensare in legibus, si attendatur ius precise, sed ex consuetudine tamen dispensari in ieiunio, & observatione Festorum, etiam adiuti possit Episcopus. Ex part. 8. tract. 3. Resol. 11.

Quidam affirment, quia Episcopus est Pastor, hoc in quod ordinarius in sua Diocesi, sicut Pon. Ref. praeferit in toto Orbe, licet sit ipse subieetus; ergo in ijs, & in aliis in quibus Pontifex non limitat eius iurisdictionem, habet potestatem ordinariam: & sic potest dispensare in omnibus casibus non reservatis Papa, & sicut Confessor ordinarius potest absoluere ab omnibus peccatis non reservatis Papa, aut Episcopo. Studiatur etiam haec sententia in capite nuper, de sententiis excom. in 6.

2. Vbi eo ipso quod Papaas non reservat ab solutionem excommunicationis, potest inferior Prae. Ref. seq. ad latutus ab ea absoluere: ergo similiter eo ipso quod non reservat sibi dispensationem, potestatem dispensandi concedere videtur. Secundò, grauius est dispensare in votis, quam in legibus; quia haec sunt mere humanæ vota verò obligat iure diuino naturali; sed Episcopus potest dispensare in omnibus votis non reservatis superiori: ergo, &c. Tertiò, quia in legibus Festorum, & ieiuniiorum dispensat Episcopus, eo quod illi prohibitum est: ergo idem est in aliis legibus Pontificis, in quibus dispensatio non fuerit illi prohibita. Quarto, quia dispensatio in his legibus est moraliter necessaria ad bonum populi gubernationem: ergo cum haec gubernatio committitur, consequenter datur haec potestas, nisi peculiariter excipiat. Et ita hanc sententiam tenent Doctores, quos citat, & sequitur Basilius Pontius in relect. de sacra Confess. part. 4. cap. 3. n. 5. quibus ego addo Valerum in different. veriusque foris verb. Dispensatio, differ. 8. Vegan in cap. 4. de indicij, §. de adulterij, num. 41. & in cap. 2. eodem 111. n. 150. & 152. Solorzanius de Indiarum iure, tom. 2. lib. 3. cap. 10. numer. 31. Marchinum de Sacram. tract. 1. part. 2. cap. 13. num. 19. Ang. num. de legibus, lib. 2. controver. 5. num. 23. Tore in 2.2. D. Thome, tom. 1. quest. 8.7. art. 3. disput. 8. num. 3. Monetam commun. vlt. volunt. cap. 5. num. 3. o. Homoborum in resp. cas. conscient. tom. 1. part. 2. resp. 67. & part. 4. resp. 207. Baumum in Theolog. moral. tom. 3. lib. 2. tract. 9. quest. 12. assert. 3. & alios, afferentes, Episcopum idem posse nisi circa subditos, quod Papa in universali Ecclesia, supra hoc in circa sibi subditos, quod Papa in universali Ecclesia, fr. in hac ipsam Ref. à f. Itaque, sc. que ad §. Hinc. & magis latè in fr. in Ref. 27. & suprà in fine f. Notandum Ref. 22. &

superius in cap. 14. num. 4. & nos statim aliquos referemus. Propterea Ref. 2. quia inferior non habet potestatem in superiori. Tertio, rem iuxta contraria potius illi subiectus esse debet; ergo cursum in s. non potest propria auctoritate dispensare in legibus illius. Patet consequentia; quia id est exerceere potestatem erga superiorē, & quasi destruere quod superiorē fecit; Cum dispensatio sit actus iurisdictionis, & in s. secundi relaxations iuris induci per legem. Et si eō hanc argumentum, & in Ref. 28. §. 1. infra, & in §. 2. inter principium, & modum, & verbum, & cetero es.

Ref. 4. Sed nota prope finem, ver. porque potestero, &

Ref. 13. & 14. Granadus in part. 2. controv. 7. tractat. 3.

part. 2. scđ. 1. n. 4. Gordonus in summa lib. 3. quæst. 1.

cap. 3. num. 6. Amicus ion. 5. disputat. 6. scđ. 4. num. 55.

& Azorius tom. 1. lib. 5. cap. 1. quæst. 7.

4. Dicendum est igitur, nullum inferiorem habere potestatem dispensandi in legibus superioris, nisi superior expresse vel tacite concedat, quod satis colligitur ex cap. inferior. disđ. 21. & ex cap. cum inferior, de maiori potestentiā, vbi dicitur superiorum ab inferiori absoluī non posse. Et ex Clementina, ne Romani, de eccl. & eccl. potest. in qua decernit Clemens V. legem superioris tolli non posse, neque in ea dispensari per inferiorem. Vbi glossa verb. inferiorem, & hoc maxime, inquit, cum ille inferior ab illo superiori recipit potestatem. Ratio est: tum quia multa sunt in quibus de facto ut ordinaria potestatis Praelati inferiores dispensare non possunt in legibus Pontificis, etiam si eorum dispensatio expressè ei prohibita non sit. Tum quia quandiu voluntas superioris lege explicata non revocatur, semper obligat: sed voluntas superioris lege explicata nequit per inferiorem revocari: ergo quandiu illa ab ipso superiori non revocatur, et in ea vī obligandi. Major patet, quoniam ex ea formaliter pendet legis obligatio. Minor probatur, quia nequit inferior superioris voluntatem renovare, nisi per implicitam saltem potestatem sibi ab ipso superiori concessam, quia cum nullum ius inferior habeat in voluntatem superioris, non poterit illam revocare, nisi per potestem sibi ab ipso superiori concessam. Atqui ex vi ordinaria potestatis, quam inferior accipit ad subditos gubernandos, nullam accipit, neque explicitam, neque implicitam potestatem dispensandi in omni lege & voluntate superioris, nam eam tantum potestatem censetur implicitā à superiori cum ipso officio gubernandi accipere, quae necessaria est ad rectam suauēmque subditorum gubernationem: ad hanc autem necessaria non est potestas dispensandi in omni lege, & voluntate superioris: quin potius ad directam gubernationem pertinet, non posse inferiorem cum suis subditis dispensare in omnibus, in quibus potest superior, ut debita subordinationis inferioris cum superiori, quae ad rectam gubernationem necessaria est, melius arctiusque conseruetur.

5. Restat modis responder ad argumenta contraria superius posita: Et

Ad primum ex cap. super respondeo, non esse eandem rationem de absolutione à censuris, & de dispensatione in legibus. Nam absolutio à censuris non est contra, aut præter legem superioris; sed secundum illam: canonum enim instituerunt censuras, ut homines corrigerentur, unde qui iam sunt correcti, non possunt censuris puniri, sicut alii penitus: & si post censuras inflatas corrigitur, debent statim absoluī a Parochio, nisi absolutio sit reservata superiori. Ideo nihil mirum si cum officio concedatur, posse ab inferiori dati absolutionem, quando non reservatur. Dispensatio vero est contra legem, unde cap. cum ilorum de sentent. excommunic. difficultior censetur dispensatio, quam absolutio. Præterea absolutio à censura, præfertim ex-

communicatione, ordinatur ad bonum animarū, & est necessaria ad usum Sacramentorum: id ex consuetudine merito concessa intelligitur, quando non reseruantur: quod securus est de irregularitate, & similibus. Vnde non solum Episcopo, sed etiam Parochio censetur concessa absolute censura canonis non reservata.

cap. super. nemo autem dicet, Parochum etiam dispensare posse in omni lege canonica non specialiter reservata.

6. Ad secundum respondeo non esse simile de votis, quia dispensare in votis non est dispensare in lege naturali, vel diuinā, imò nec humana propriè dicta, sed etiam in lege priuata largè dicta, quam vouches sibi imponit: sed potius est cedere iuri Dei proueniens ex tali voto, & ideo in votis omnibus non reservatis iure vel consuetudine, id potest Episcopus, qui hanc à Deo potestem habet, animatum salutis necessariam. Respondeo secundū, in votis, quia frequenter occurrit, praesumptam esse Papæ commissionem: idem est in ieiunis, & festis quia validè onerosum est frequenter ad Principem recurrere; id est verisimile est, ipsum velle, vt in his Episcopi dispensent.

7. Ad tertium, & quartum argumentum patebit responsio in sequenti resolutione.

Itaque dicendum est, quod Axioma illud, Episcopus potest in sua Diœcesi, quidquid potest Papa in universitate Ecclesie, nisi ab ipso Pontifice prohibetur, nullo iure fundatum est, & in rigore est falsum, nisi multis modis limitetur, vt bene inquit Suarez lib. 6. de legibus cap. 14. num. 6. Nam in primis supponit Episcopos habere ex iure diuino, absolutam, & universalem iurisdictionem intra suas Diœceses, limitabile tamen à Summo Pontifice, hoc enim falsum est. Nam apud me certum est Episcopos immediate habere iurisdictionem ab ipso Summo Pontifice, ad quem etiam spectat gradum & modum illius iurisdictionis definire.

8. Deinde, multa sunt, quæ potest Papa in universa Ecclesia, quæ, in rigore, numquam potuerunt Episcopis saltem eo modo, quo illa potest Pontifex, vt, v.g. committere Presbytero ministerium sacramenti Confirmationis, vel Ordinis; taliter quo ad minores: dispensare in matrimonio rato non consumato vel in voto sollemni: concedere Indulgencias absolutas pro viuis, & defunctis, vñq ad plenariam remissionem: instituere censuras, canonizare Sanctos eo modo quo à Pontifice fit.

9. Denique, si in aliquo sensu tolerari potest illud Axioma, solum est, quo ad ea, quæ pertinent ad ordinariam gubernationem moraliter necessariam, vel convenientem ad salutem animalium, & considerando potestem Episcoporum, priusquam Pontifex aliquid agendum statuat, vel prohibeat: sic enim intelligitur vñusquisque Episcopus habere in tuta sua Diœcesi totam potestatem: quia ex vi munericis ceditur, & vt sic spectata non habet unde limitetur. Postquam vero Pontifex aliquid particolare per suam legem prescribit, aut prohibet, eo ipso excipi illud ab ordinaria iurisdictione inferiori & idem, nisi aliunde ei concedatur potestas dispensandi, non habet illam ex vi solum ordinariæ potestatis.

10. Tandem dici potest, legem ipsa eo ipso quid superioris est, secundum affere probatrationem, vt nullus inferior audeat in eam faciem mittere, nisi ei concedatur, neque præter virtualem, & quasi innatam prohibitionem, alia formalis, & expressa per se requiritur. Vnde illud Axioma vel falsum est, vel malè ad presentem materiam applicatur: quia in dispensatione legis superioris, vel in uoluit repugnantiam, vel aliquid superfluum, & sine fundamento requirit, & limitatum eo modo, quo dixi, nihil in proposito deseruit.

11. Hec

De Dispensationibus. Ref. XXVI. 189

11. Hæc fusiū tractare volui, ne Episcopi (egō scio quid loquor) putent se in suis Diocesibus esse Romanos Pontifices, ex illo falso principio Canonis suorum, quod quecumque potest Pontifex in toto Orbe potest Episcopus in suis Diocesibus nisi expressè prohibeat. Vide Layman lib. 1. tract. 4. c. 7. §. 2. num. 5.

Suarez 3. part. disp. 36. sect. 2. §. 2. pars. & alios Doctores pro nostra tentativa citatos.

12. Hinc refellenda verius opinio Valeri verb. dispensatio diff. 8. m. 4. different. Parochos circa proprias ous, posse etiam omnia quæ Episcopus potest, nisi specialiter sint referuata. Sed hoc est falsum, vt bene obseruat Granadus in part. 2. controv. 7. ir. 3. part. 2. disp. 17. sect. 1. n. 9. vbi sic ait. Notandum est Parochos non posse dispensare in legibus, in quibus posunt Episcopi, si attendatur ius præcisè; quia in hoc non conferunt talis potestas; ex consuetudine tamen dispensant in ieiunis, etiam si adiri possit Episcopus, ut recte Sanchez lib. 3. disp. 9. n. 27. & idem percutunt in obseruatione festorum; vbi fucsi legitima consuetudo, secus verò non. Ita Granadus, & ego.

RESOL. XXVI.

An sint aliqui casus, in quibus Episcopi possint dispensare in legibus Pontificis, etiam si non habeant expressam potestatem.

Et pro praxi superioris difficultatis in texu huius Resolutionis aliqui diversi casus enumerantur, & inferuntur, in quibus potestas dispensandi dicitur ordinaria, potius quam delegata.

Et notatur etiam potestatem, quam habet Legatus, & ex privilegio Superioris Religionum ad dispensandum eum Religiosis, & ad illos absoluendum esse etiam Ordinariam, & non delegatam.

Ex quo inferior posse banc potestatem delegare.

Et tandem queritur, an Episcopus possit cum subdito dispensare, ut nunquam in tota vita ieiunet, vel ut Sacerdos nunquam recusat? Ex part. 8. tr. 3. Ref. 12.

§. 2. Ad hoc dubium respondeo, esse varios casus, in quibus licet Prelato inferiori dispensare in lege superioris, non solum quando ipsum ius vel ipse superior exprimere tribuit hanc potestatem, tunc enim res est omnino indubitate, sed etiam si non tribuerit.

2. Prima est in rebus, quæ frequenter occurunt, ut sunt ieiuna, recitatio horarum, audito Missæ, & similes: licet enim Summus Pontifex suis legibus ad hoc obligauerit, potest Episcopus, vel Rector Collegii Religiosorum cum suis subditi dispensare; quia force intolerabile in his recurrere ad Papam, imo & contra ipsius Papæ voluntatem: quare tacitus, imo & debitus consensus est in Pontifice, ut prædicti Prelati dispensent. Sic Caetanus in hac q. 97. art. 4. Sot. 1. & Inscript. q. 7. art. 2. Valent. disp. 7. 9. 5. punct. 9. lar. 9. 22. art. 9.

3. Secundus casus est, quando materia levius, seu exigui momenti: appellat autem Sotus rem levius momenti tam, quæ non obligat sub mortali, & in eodem sensu id approbat Suarez supr. num. 9. & reliqui Doctores citati consentiunt. Probaturque ratio, quia validus molestum esset in his minimis recurseret ad supremum legislatorē, qui eo ipso quod infinitos Prelatos constituerit, videut illis concessisse potestam adhuc minima, licet res magni momenti ad se aduocauerit. Unde merito dubitat Sotus, an Episcopus possit cum subdito dispensare, ut nun-

quam in tota vita ieiunet, & ego crediderim non posse, sicut nec dispensare, vt Sacrales nunquam recitet, estenim res hæc magni momenti, & quæ non frequenter accidere solet; quare non est ea cedatur Pontifex voluisse committee inferiori eam dispensationem.

4. Tertius casus est, quando materia legis non est communis, sed propria solum subditorum talis Episcopi, vel prelati, v. g. si Pontifex aliquid præcepisset solis subditis Archiepiscopi Hispanensis, posset iste cum illis dispensare. Sic Caetanus supr. & Medina ad artic. 4. q. 97. Valencia, & Sotus Probatus, quia cum ea lex sit solum propter commodum, & utilitatem particularem talium subditorum, videtur Summus Prelatus tacite relinquere relaxationem illius inferiori Prelato, cui specialiter incumbit cura subditorum gubernatio. Vide hanc de Etinam displicuisse Francisco Suarez supr. n. 10. quia nec in iure, nec in usu putat habere sufficiens fundamentum. Sed nihilominus authoritas prædictorum Doctorum, & ratio quam atulum, eam sufficienter probabilem reddunt.

5. Quartus casus est, quando recursus ad superiorem est valde difficilis, seu quando occurret materia valde necessaria, & est periculum in mora. Tunc enim ex præsumpta voluntate Pontificis posset Episcopus dispensare in lege illius, qui doctrina recepera est à Doctribus, quos refert, & sequitur Suarez proximè relatus: & in controversia de matrimonio celebris est casus, in quo Doctores tribuant Episcopo potestatem dispensandi in impedimento matrimonii iam contracti bona fide saltem viuis contrahentes, cum non potest Summus Pontifex commode adiuri.

6. Et hos casus, præter Doctores citatos enumera Granadus in pari. 2. D. Thome, contr. 7. tract. 3. part. 2. disp. 17. sect. 1. n. 5. Salas de legibus, disp. 20. sect. 3. n. 22. Gordonus in summa lib. 3. q. 13. c. 3. n. 2. & Cautrus Palau tom. 1. tract. 3. disp. 6. punct. 5. vbi ponit alios duos casus.

7. Primus, quando leges non sunt communes alii Prouincis, sed proprie vii; ita Valencia tom. 2. disp. 7. quest. 5. punct. 9. & Azorius tom. 1. Ab. 5. c. 15. q. 7. sed hunc casum Palau non approbat cum Suarez lib. 6. c. 14. n. 10.

8. Alter casus appositus à Palau, est, si consuetudine præscribat inferiori in lege superioris dispensare. Nam consuetudo legitimè præcripta iurisdictionem concedit, vt constat ex dictis de consuetudine: & traditur cap. cium contingat, de foro competenti, & aliis ibi per glossam. Ex quo sit Parochos, quibus de iure non competit dispensatio, dispensatio solete in festorum, & ieiuniorum obseruatione, videbatur enim maximè necessaria illis hæc potestas ob frequentes casus expostulantes hanc dispensationem. Sic Sanchez lib. 8. disput. 9. numer. 27. Suarez lib. 6. cap. 14. in fine. Basilius cap. 6. numer. 8. lib. 8. Ad huiusmodi casum reduci potest potestas, quam singuli Episcopi habent pro sua Diocesi dispensandi in legibus Concilij Prouincialis; erat enim maximè expeditus hanc illis Concilium facultatem concedere, ne subditi obligati essent pro dispensatione obtinenda ad Pontificem recurrere, vel aliud Concilium prouinciale expectare. Sic docuit Suarez lib. 6. cap. 15. numer. 7. Bonacina disp. 1. quest. secunda, punct. 1. numer. 14. Neque valet dicere Archiepiscopum hanc potestatem habere, quia neque à iure illam habet, cum sit inferior Concilio, sicuti reliqui alii Episcopi. Neque à Concilio inuenitur ei aliquo modo specialiter commissa. Quocirca dicendum est cuiilibet Episcoporum pro sua Diocesi commissam esse. Ita Suarez supr. Sanchez lib. 8. disp. 17. n. 35. & seq.

9. Et